



**Devletlerin Ekonomik Haklarına ve Görevlerine Dair Şart
(Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 3281 (XXIX) sayılı Karar metni)**

Genel Kurul,

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın 18 Mayıs 1972 tarihli ve 45 (M) sayılı kararında milletlerarası ilişkilere uygulanacak genellikle kabul edilmiş normları sistemli bir şekilde tespit etmenin aciliyetini vurguladığını ve "bütün ülkelerin, özellikle kalkınmakta olan ülkelerin haklarını koruyacak Şart hazırlanmadıkça, adil bir düzeni ve istikrarlı bir dünyayı kurmanın mümkün olmadığını" kabul ettiğini hatırlatarak,

Aynı kararda Devletlerin Ekonomik Haklarına ve Görevlerine Dair Şart tasarısını hazırlamak üzere, hükümet temsilcilerinden oluşan bir Çalışma Grubu'nun kurulmasının kararlaştırıldığını; Genel Kurul'un 19 Aralık 1972 tarihli ve 2037 (XXVU) sayılı kararında bu grubun kırk üye Devletten oluşmasını kararlaştırdığını ayrıca hatırlatarak,

6 Aralık 1973 tarihli ve 3082 (XXVM) sayılı kararında adil ve hakkaniyete uygun bir zemin üzerinde milletlerarası ekonomik ilişkileri geliştirmek için evrensel olarak uygulanma kabiliyeti olan normları tesis etme veya geliştirmeye duyulan acil ihtiyaca olan inancını teyit ettiğini ve Çalışma Grubu'ndan, Genel Kurul'un 29. oturumunda incelenmek ve tasvip edilmek üzere, meselenin tedvini ve gelişmesinde ilk adım olarak Devletlerin Ekonomik Haklarına ve Görevlerine Dair Şart'ın nihai bir tasarısını hazırlamasını acilen istediğini kaydederek,

Genel Kurul'un 29. oturumunda benimsenecek olan Şart'ın hayati önemini özenle belirten ve Şart'ın hakkaniyete, egemen eşitliğe ve gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin menfaatlerinin karşılıklı bağımlılığına istinat eden yeni bir milletlerarası ekonomik ilişkiler sisteminin kurulması yönünde etkin bir araç teşkil edeceğini vurgulayan Yeni Bir Milletlerarası Ekonomik Düzenin Kurulması ile ilgili Beyanname ve Eylem Programını ihtiva eden 1 Mayıs 1974 tarihli ve 3201 (S-VI) ve 3202 (S-VI) sayılı kararlarının ruhunu ve hükümlerini akılda tutarak,

Ticaret ve Kalkınma Heyeti'nin 14. oturumunda Genel Kurul'a havale ettiği Devletlerin Ekonomik Haklarına ve Görevlerine Dair Şart'ı hazırlamakla görevli Çalışma Grubunun 4. oturumu ile ilgili raporunu inceledikten sonra, Şubat 1973 ve Haziran 1974 tarihleri arasında yapılan dört toplantısında ifa edilen görevin bir sonucu olarak, Devletlerin Ekonomik Haklarına ve Görevlerine Dair Şart'ın, daha önce tavsiye edildiği üzere, Genel Kurul'un 29. oturumunda tamamlanması ve kabulü için gerekli olan unsurları bir araya getirmiş olan, Devletlerin Ekonomik Haklarına ve Görevlerine Dair Şart'ı hazırlamakla görevli Çalışma Grubu'na takdirlerini ifade ederek,

Aşağıdaki hükümleri kabul eder ve resmen duyurur:

Devletlerin Ekonomik Hakları ve Görevlerine Dair Şart

Giriş

Genel Kurul,

Birleşmiş Milletler'in temel amaçlarını, özellikle milletlerarası barış ve güvenliğin muhafazası, milletler arasında dostane ilişkilerin geliştirilmesini ve ekonomik ve sosyal alanlardaki milletlerarası problemlerin çözümünde milletlerarası işbirliğinin başarısını yeniden teyit ederek,



Bu alanlarda milletlerarası işbirliğini kuvvetlendirme ihtiyacını *doğrulayarak*, kalkınmada milletlerarası işbirliği ihtiyacını ayrıca *doğrulayarak*,

Hakkaniyete, egemen eşitliğe, karşılıklı bağımlılığa, ekonomik ve sosyal sistemlerine bakmaksızın, bütün Devletler arasında müşterek menfaat ve işbirliğine dayanan yeni bir milletlerarası ekonomik düzenin tesis edilmesini, daha da ileriye götürmenin bu Şart'ın temel bir amacı olduğunu *beyan ederek*,

Aşağıdaki konuların şartlarını yaratmak için katkıda bulunmayı *arzulayarak*:

a- Bütün ülkeler arasında daha geniş refahın ve bütün halklar için daha yüksek hayat standartlarının sağlanmasını,

b- Bir bütün olarak milletlerarası toplumun, bütün ülkelerin özellikle kalkınmakta olan ülkelerin ekonomik ve sosyal ilerlemelerini iyileştirmelerini,

c- Siyasi, ekonomik veya sosyal sistemlerine bakmaksızın, ekonomi, ticaret, bilim ve teknik sahalarında bu Şart'ın hükümlerini yerine getirmeye istekli olan bütün barış sever Devletler için karşılıklı avantaj ve hakkaniyete uygun yarar esasına göre, işbirliğinin teşvik edilmesini,

d- Kalkınmakta olan ülkelerin ekonomik gelişmelerinin önündeki temel engellerin aşılmasını,

e- Kalkınmakta olan ülkelerle kalkınmış ülkeler arasındaki ekonomik boşluğu doldurmak amacıyla kalkınmakta olan ülkelerin ekonomik büyümesinin hızlandırılmasını,

f- Çevrenin korunması, muhafazası ve iyileştirilmesini.

Aşağıdaki yollarla adil ve hakça bir ekonomik, ve sosyal düzeni kurma ve idame ettirme ihtiyacını *hatırda tutarak*:

a- Daha akılcı, hakkaniyete daha uygun milletlerarası ekonomik ilişkilerin sağlanması ve dünya ekonomisinde yapısal değişikliklerin teşvik edilmesi,

b- Bütün milletler arasında ticaretin, daha da genişlemesine ve ekonomik işbirliğinin yoğunlaştırılmasına imkan veren şartların yaratılması,

c- Kalkınmakta olan ülkelerin ekonomik bağımsızlığının güçlendirilmesi,

d- Kalkınmakta olan ülkelerin kalkınmalarında kabul edilen farklar ve spesifik ihtiyaçları dikkate alarak, milletlerarası ekonomik ilişkilerin tesisi ve iyileştirilmesi,

Her bir Devletin egemen eşitliğine harfiyen riayet ederek ve bir bütün olarak milletlerarası toplumun işbirliği etmesi suretiyle özellikle kalkınmakta olan ülkelerin kolektif ekonomik gelişme güvenliğini iyileştirmeye *kararlı olarak*,

Devletler arasında milletlerarası ekonomik problemlerin müştereken düşünülmesi ve bunlar hakkında birlikte hareket edilmesi esasına dayanan, gerçek ekonomik işbirliğinin, milletlerarası toplumun dünyanın her tarafında adil ve akılcı bir kalkınma sağlamak yönündeki müşterek arzusunu yerine getirmek için gerekli olduğunu *düşünerek*,



Sosyal ve ekonomik sistemlerdeki farklılıklara bakmaksızın, bütün Devletler arasında normal ekonomik ilişkileri yürütmenin ve herkesin yararına barışı kuvvetlendirmenin bir aracı olarak milletlerarası ekonomik işbirliğinin vasıtalarını kuvvetlendirmeyi olduğu kadar, bütün halkların haklarına tam saygı sağlamanın, uygun şartlarını temin etmenin önemini *vurgulayarak*,

Bütün Devletlerin egemen eşitliği, karşılıklı ve hakça yararı ve menfaatlerinin karşılıklı ilişkisi esası üzerinde bir milletlerarası işbirliğinin ekonomik ilişkiler sistemini geliştirme ihtiyacına kani olarak,

Her ülkeyi kalkındırma sorumluluğunun esas itibariyle kendisine düştüğünü fakat ona inzımam eden ve müessir milletlerarası işbirliğinin onun kendi ekonomik gelişmesinin tamamıyla başarılması için esaslı bir unsur olduğunu tekrar belirterek,

Esaslı bir şekilde iyileştirilmiş bir milletlerarası ilişkiler sistemini inkişaf ettirme konusundaki acil ihtiyaca kesinlikle *kani olarak*,

İşbu Devletlerin Ekonomik Haklarına ve Görevlerine Dair Şart'ı resmen ilan eder.

Bölüm I

Milletlerarası Ekonomik İlişkilerin Esasları

Devletler arasında politik ve diğer ilişkiler kadar ekonomik ilişkiler de, *diğerleri yanında*, aşağıdaki ilkelere tabi olacaktır :

- a. Devletlerin egemenliğini, ülkesel bütünlüğü ve siyasi bağımsızlığı;
- b. Bütün Devletlerin egemen eşitliği;
- c. Saldırmazlık;
- d. Müdahale etmeme;
- e. Karşılıklı ve hakça yarar;
- f. Barış içinde bir arada yaşama
- g. Halkların eşit hakları self determinasyonu
- h. Uyuşmazlıkların barışçı şekilde çözülmesi;
- i. Kuvvetle meydana getirilmiş olan ve bir milleti, normal kalkınması için gerekli olan doğal vasıtalarından mahrum eden, adaletsizliklerin giderilmesi;
- j. Milletlerarası yükümlülüklerin iyi niyetle yerine getirilmesi;
- k. İnsan haklarına ve temel hürriyetlerine saygı;
- l. Hegemonya ve nüfuz bölgeleri sağlamaya teşebbüs etmeme
- m. Milletlerarası sosyal adaletin iyileştirilmesi;
- n. Kalkınma için milletlerarası işbirliği;
- o. Denizde kıyası olmayan Devletlerin yukarıdaki ilkeler çerçevesinde denize serbestçe açılması ve geri dönmesi.

Bölüm II

Devletlerin Ekonomik Hakları ve Görevleri

Madde 1- Her Devletin, kalkınma iradesine uygun şekilde, dışarıdan herhangi bir şekilde müdahale, zorlama veya tehdit olmadan, siyasi, sosyal veya kültürel sistemlerini olduğu kadar ekonomik sistemlerini de seçme hususunda egemen ve devredilmez hakkı vardır.



Madde 2- 1. Her Devletin, bütün zenginliği, doğal kaynakları ve ekonomik faaliyetleri üzerinde, zilliyetlik, kullanma ve tasarruf etme de dahil, tam ve daimi egemenliği vardır ve onu serbestçe kullanacaktır.

2. Her Devlet,

a. Kendi milli yetkisi dahilindeki yabancı yatırımları kendi kanunlarına ve nizamlarına göre ve milli hedeflere ve öncelikle uygun şekilde düzenleme ve onların üzerinde yetki kullanıma hakkına sahiptir. Hiçbir Devlet yabancı yatırımlara tercihli muamele bahşetmeye icbar edilemez.

b. Kendi milli yetkisi dahilindeki uluslarötesi (çokuluslu) şirketlerin faaliyetlerini düzenleme ve denetleme ve bu faaliyetlerin kanunlarına, kurallarına ve nizamlarına riayet etmesini, ekonomik ve sosyal politikalarına uygun olmasını sağlayacak tedbirleri amak hakkına sahiptir.

Uluslarötesi şirketler ev sahibi olan Devletin iç işlerine müdahale etmeyecektir. Her Devlet bu alt paragrafta belirtilen halkları kullanırken egemen haklarına tam saygı gösterilmek suretiyle diğer Devletlerle işbirliği yapmalıdır.

c. Yabancı malların mülkiyetini millileştirme, kamulaştırma veya devretme hakkına sahiptir; bu takdirde, bu tedbirleri alan Devlet ilgili kanun ve nizamlarını ve alakalı gördüğü bütün şartları dikkate alarak, uygun bir tazminat vermelidir. Tazminat meselesinin ihtilafa yolaçtığı herhangi bir durumda, ihtilaf, millileştirmeyi yapan Devletin iç kanunlarına göre ve mahkemeleri tarafından çözümlenecektir. Meğer ki, bütün ilgili Devletler, Devletlerin egemen eşitliği esasına göre, ve araçların serbestçe seçilmesi ilkesine uygun şekilde diğer barışçı araçların bulunmaya çalışılması konusunda serbestçe ve karşılıklı olarak mutabık kalsınlar.

Madde 3-1 İki veya daha fazla Devletin paylaştığı doğal kaynakları işletirken, her bir Devlet, başkalarının meşru menfaatlerine zarar vermeden bu kaynakları optimum şekilde kullanmak için bir bilgi alışverişi ve ön istişare sistemine istinat eden işbirliğine girmelidir.

Madde 4- Siyasi, ekonomik ve sosyal sistemlerine bakmaksızın, her Devletin milletlerarası ticaret ve diğer ekonomik işbirliği şekillerine girmek hakkı vardır. Hiçbir Devlet münhasıran bu farklılıklara dayalı herhangi bir ayırımı tabi tutulamaz. Milletlerarası ticaret ve diğer ekonomik işbirliği şekilleri ararken, her Devlet dış ekonomik ilişkiler örgütünü istediği şekilde seçmekte ve milletlerarası yükümlülük ve milletlerarası ekonomik işbirliği ihtiyaçları ile tutarlı olan iki taraflı ve çok taraflı anlaşmalara girmekte serbesttir.

Madde 5- Bütün Devletlerin, kalkınmaları için istikrarlı şekilde finansman temin etmek bakımından, milli ekonomilerini geliştirmek üzere ve dünya ekonomisinin devamlı şekilde büyümesini ileri götürmeye yardım etme, özellikle kalkınmakta olan ülkelerin gelişmesini çabuklaştırma amaçları gereğince temel emtia üreticilerinin örgütlerine iştik etmek hakkı vardır. Buna mukabil, bütün Devletlerin bunu sınırlayacak ekonomik ve politik tedbirleri uygulamaktan sakınmak suretiyle o hakka saygı göstermek görevi vardır.

Madde 6- Milletlerarası emtia ticaretinin gelişmesine, özellikle anlaşmalarla (düzenlemelerle) ve, uygun olduğu yerlerde, çok taraflı uzun dönem emtia anlaşmaları yapmak suretiyle ve üretici ve tüketicilerin menfaatlerini dikkate alarak katkıda bulunmak Devletlerin görevidir. Bütün Devletler, istikrarlı, emeği karşılayan ve hakça fiatlarla değişimi yapılan bütün ticari malların düzenli şekilde akışını ve elde edilmesini iyileştirme, böylece, özellikle, kalkınmakta olan ülkelerin menfaatlerini dikkate almak suretiyle, dünya ekonomisinin hakça kalkınmasına katkıda bulunmak sorumluluğunu paylaşır.



Madde 7- Her Devletin kendi halkının ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasını iyileştirmek konusunda asli sorumluluğu vardır: Bu amaçla, her bir Devlet, kendi kalkınma araç ve amaçlarını (hedeflerini) seçme, kaynaklarını bütünüyle harekete geçirme ve kullanma, gelişmeci ekonomik ve sosyal reformları yapmak ve halkının, kalkınma sürecine ve nimetlerine bütünüyle iştirakini sağlamak hak ve sorumluluğunu taşır. Bütün Devletler, bu hareket geçme ve kullanmayı engelleyen unsurları kaldırmak için ferden birlikte işbirliği etme görevi altındadır.

Madde 8- Devletler, daha akıllı daha hakça milletlerarası ekonomik ilişkileri kolaylaştırmakta ve, bütün Devletlerin, özellikle kalkınmakta olan ülkelerin ihtiyaç ve menfaatleriyle uyum halinde olan dengeli bir dünya ekonomisi çerçevesinde yapısal değişiklikleri teşvik etmekte işbirliği yapmalıdır ve bu amaçla uygun tedbirleri almalıdır.

Madde 9- Bütün Devletler, dünyada, özellikle kalkınmakta olan ülkelerde ekonomik ve sosyal gelişmeyi iyileştirmek için ekonomik, sosyal, kültürel, bilimsel ve teknolojik sahalarda işbirliği yapma sorumluluğunu taşır.

Madde 10- Bütün Devletler, hukuken eşittir, ve milletlerarası toplumun üyeleri olarak, dünyanın ekonomik, mali ve parasal problemlerini, diğerleri yanında, uygun milletlerarası örgütler aracılığı ile onların mevcut ve inkişaf eden kurallarına uygun şekilde, çözme hususlarında milletlerarası karar alma sürecine tammamiyle ve etkin bir şekilde iştirak etme ve ondan doğan nimetleri hakça bir şekilde paylaşma hakkına sahiptirler

Madde 11- Bütün Devletler, milletlerarası örgütlerin, bütün ülkelerin, özellikle de kalkınmakta olan ülkelerin, genel ekonomik gelişmelerini harekete geçirecek tedbirleri yerine getirmedeki yeterliliğini güçlendirmek ve devamlı şekilde iyileştirmek için işbirliği yapmalıdır, ve bu sebeple onları, gerekiyorsa milletlerarası ekonomik işbirliğinin değişen ihtiyaçlarına uydurmalıdır.

Madde 12- 1. Devlet, ilgili taraflarla birlikte, ekonomik ve sosyal kalkınmalarını gerçekleştirme alt-bölge, bölge ve bölgelerarası seviyede işbirliğine iştirak etmek hakkına sahiptir. Bu şekilde işbirliği yapan bütün Devletler bağlı buldukları politikalarının Şart'ın hükümlerine tekabül etmesini ve dışa dönük olmalarını, milletlerarası yükümlülüklerle ve milletlerarası ekonomik işbirliği ihtiyaçlarıyla tutarlı olmasını ve üçüncü ülkelerin özellikle kalkınmakta olan ülkelerin meşru menfaatlerine bütünüyle saygılı olmasını, sağlama görevi altındadır.

2. İlgili Devletlerin bu Şart kapsamına giren meseleler hususunda bazı yetkileri gruplara devretmiş olmaları veya devredebilmesi hallerinde, Şart hükümleri bu grupların üyeleri olarak bu Devletlerin sorumluluklarıyla tutarlı şekilde, bu gruplara da uygulanacaktır. O Devletler grupların bu Şart'ın hükümlerine riayet etmesinde işbirliği edeceklerdir.

Madde 13- 1. Her Devlet, kendi ekonomik ve sosyal gelişmesinin çabuklaştırılması için bilim ve teknolojiye meydana gelen ilerlemeden ve gelişmeden yararlanma hakkına sahiptir.

2. Bütün Devletler, diğerlerinin yanına verici ve alıcısı durumunda olanların hak ve görevleri de dahil, bütün meşru menfaatlere gerekli şekilde saygı göstermek suretiyle, milletlerarası bilimsel ve teknolojik işbirliğini ve teknoloji transferini iyileştirmelidir. Özellikle, bütün Devletler şunları kolaylaştırmalıdır: kalkınmakta olan ülkelerin modern bilim ve teknolojinin başarılarından faydalanabilmesi, teknoloji transferi ve kalkınmakta olan ülkelerin yararına ve ekonomik ihtiyaçlarına uygun yöntemler gereğince yerli teknoloji yaratma.

3. Buna göre, kalkınmış ülkeler, kalkınmakta olan ülkelerin ekonomilerini geliştirme ve değiştirmelerine yardım etmek için, kalkınmakta olan ülkelerle bilimsel ve teknolojik alt yapıların



ve bilimsel araştırma ve teknolojik faaliyetlerin kurulması, kuvvetlendirilmesi ve gelişmesi hususlarında işbirliği yapmalıdır.

4. Bütün Devletler, kalkınmakta olan ülkelerin menfaatlerini bütünüyle dikkate alarak, teknoloji transferiyle ilgili olarak milletlerarası planda kabul edilen talimatlar (guidelines) veya düzenlemeleri daha da inkişaf ettirme amacıyla araştırma yapmak hususunda işbirliği yapmalıdır.

Madde 14- Her Devletin, dünya ticaretinin düzenli ve artan şekilde genişletilmesi ve liberalleştirilmesini iyileştirme ve bütün halkların, özellikle kalkınmakta olan ülke halklarının, refah ve hayat standartlarında iyileştirme sağlamak için işbirliği yapma görevi vardır. Buna göre, bütün Devletler, diğerleri yanında, ticaretin önündeki engelleri, gittikçe artan bir dozda söküp atma ve dünya ticaretinin milletlerarası çerçevesini geliştirme doğrultusunda işbirliği yapmalıdır ve bu amaçla, kalkınmakta olan ülkelerin özgül (spesifik) ticaret sorunlarını hakça bir tarzda çözmek için koordine çabalar sarfedilecektir. Bu bağlamda, Devletler; kalkınmakta olan ülkelerin döviz kazançlarında özlü artışlar, dış satımında çeşitlemeyi, kalkınma ihtiyaçlarını dikkate alarak ticaretlerinin büyüme oranını arttırmayı, bu ülkelerin dünya ticaretinin genişlemesine iştirak etme imkanlarında bir iyileştirmeyi ve mümkün olan en büyük ölçüde, bu ülkeler için önemli olan ürünlere erişme (giriş) şartlarında özlü bir iyileşmeyi sağlamak yoluyla ve uygun olduğunda, temel ürünler için istikrarlı, hakça ve adil fiyatlar sağlayacak tedbirlerle, dünya ticaretinin genişletilmesinden ileri gelen avantajların paylaşımında kalkınmakta olan ülkelere daha uygun bir bakiye sağlamak üzere bu ülkelerin milletlerarası ticareti için ilave menfaatler sağlamayı amaçlayan tedbirler alacaktır.

Madde 15- Bütün Devletlerin etkin bir milletlerarası denetim altında genel ve tam silahsızlandırmayı sağlamak için yardım etmek ve etkin silahsızlandırma tedbirlerinin serbest bıraktığı kaynakları, önemli bir bölümünü kalkınmakta olan ülkelerin kalkınma ihtiyaçları için ilave bir vasıta olarak tahsis etmek suretiyle, bu ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmeleri için kullanmak görevi vardır.

Madde 16- 1. Sömürgeciliği, *apartheidi*, ırk ayırımını, yeni sömürgeciliği, yabancı saldırı, işgal ve hakimiyetin her türlüünü ve bunların ekonomik ve sosyal sonuçlarını, gelişmenin bir icabı olarak ortadan kaldırmak, ferden ve birarada olmak suretiyle, bütün Devletlerin hakkı ve görevidir. Bu gibi cebri politikaları uygulayacak Devletler etkilenen ülkelere, yurtlara ve halklara karşı bunların doğal ve diğer bütün kaynaklarının sömürülmesi ve tüketilmesi ve zarara uğratılmasından dolayı bunları eski haline getirmek ve onları tamamiyle tazmin etmek için ekonomik bakımından sorumludur. Onlara yardım etmek, bütün Devletleri görevidir.

2. Hiçbir Devlet kuvvet yoluyla işgal edilmiş bir ülkenin kurtarılması için engel teşkil edebilen yatırımları ilerletmek ve teşvik etmek hakkına sahip değildir.

Madde 17- Kalkınma için milletlerarası işbirliği, bütün Devletlerin paylaşılan amacı ve müşterek görevidir. Her Devlet, Devletlerin egemen eşitliğine harfiyen riayet ederek ve onların egemenliğine hanel getiren herhangi bir şart ileri sürmeden, kalkınmakta olan ülkelerin kalkınma ihtiyaç ve hedeflerine uygun olan harici şartları sağlayarak ve aktif yardım yaparak, bu ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmalarını çabuklaştırma çabalarına yardım etmelidir.

Madde 18- Kalkınmış ülkeler genelleştirilmiş ve mütakabiliyete dayanmayan ve ayırım yapmayan öncelikli tarifeler sistemini, yetkili milletlerarası örgütler çerçevesinde, üzerinde mutabık kalınan neticelerle ve bu konuda kabul edilmiş kararlarla tutarlı bir şekilde kalkınmakta olan ülkelere teşmil etmeli, sistemi iyileştirmeli ve genişletmelidir.



Kalkınmış ülkeler, kalkınmakta olan ülkelerin ticaret ve kalkınma ihtiyaçlarını karşılamak için, diğer farklı tedbirlerin kabulünü, bunların mümkün ve uygun olduğu sahalarda ve özel ve daha lehte muamele imkanını hasıl eden yollarla, ciddi şekilde düşünülmalıdır. Milletlerarası ekonomik ilişkilerin yürütülmesinde, kalkınmış ülkeler, kalkınmakta olan ülkelerin, geliştirilmiş öncelikle tarifeleri ve bunlar lehine genellikle kabul edilmiş diğer farklı tedbirlerle iyileştirilmiş olan milli ekonomileri üzerinde olumsuz etki yapacak tedbirleri almaktan kaçınmalıdır.

Madde 19- Kalkınmakta olan ülkelerin ekonomik büyümesini süratlendirmek ve kalkınmış ve kalkınmakta olan ülkeler arasındaki ekonomik boşluğu doldurmak amacıyla, kalkınmış ülkeler geliştirilmiş tercihi (öncelikli), müteakabiliyete dayanmayan ve ayırım yapmayan muameleyi mümkün olabilen milletlerarası ekonomik işbirliği alanlarında kalkınmakta olan ülkelere bahşetmelidir.

Madde 20- Kalkınmakta olan ülkeler, genel ticaretlerini artırma çabası gösterirken, sosyalist ülkelere, normal olarak gelişmiş pazar ekonomisi ülkelerine bahşedilenlerden aşağı kalmayan ticaret şartları bahşetmek suretiyle, bu ülkelerle ticaretlerini genişletme ihtimaline gerekli dikkati göstermelidir.

Madde 21- Kalkınmakta olan ülkeler karşılıklı ticaretlerinin genişlemesini iyileştirmeye çaba göstermeli ve bu amaçla, gerektiğinde, milletlerarası anlaşmaların mevcut ve inkişaf eden hüküm ve prosedürlerine uygun şekilde, diğer kalkınmakta olan ülkelere, kalkınmış ülkeler için aynı şeyi yapmak zorunda olmaksızın, ticari kolaylıklar bahşedebilirler; şu kadar ki bu anlaşmalar genel ticari liberalleşme ve genişleme için bir engel teşkil etmemelidir.

Madde 22- 1. Bütün Devletler, kalkınmakta olan ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmelerini süratlendirme çabalarını takviye etmek için bu ülkelerin genellikle tanınmış veya karşılıklı olarak kabul edilmiş gelişme ihtiyaçlarına ve hedeflerine, ilgili Devletlerin üstlendiği taahhütlerini ve bağlantılarını dikkate alarak, bütün kaynaklardan kalkınmakta olan ülkelere gerçek kaynakların artan net akışını iyileştirmek suretiyle cevap vermemelidir.

2. Bu çerçevede içinde, yukarıda zikredilen amaç ve hedeflerle tutarlı olarak ve bu hususta üstlenilen yükümlülük ve bağlantılarını dikkate alarak, resmi kaynaklardan kalkınmakta olan ülkelere giden net mali akışların miktarını arttırmak ve bunun şart ve durumlarını iyileştirmek, bunların çabaları olmalıdır.

3. Kalkınma yardımının akışı, ekonomik ve teknik yardımı kapsamalıdır.

Madde 23- Kendi kaynaklarının etkin şekilde daha fazla seferber edilmesi için kalkınmakta olan ülkeler, ekonomik ve sosyal gelişmelerini süratlendirmek üzere, ekonomik işbirliğini kuvvetlendirmeli ve karşılıklı ticaretlerini genişletmelidir.

Bütün ülkeler, özellikle kalkınmış ülkeler ferdin olduğu kadar üyesi oldukları yetkili milletlerarası örgütler aracılığı ile de uygun ve etkin yardım ve işbirliğini temin etmelidir.

Madde 24- Bütün Devletlerin karşılıklı ekonomik ilişkilerini diğer ülkelerin menfaatlerini dikkate alan bir tarzda yürütme görevi vardır. Özellikle, bütün ülkeler kalkınmakta olan ülkelerin menfaatlerine hanel getirmekten sakıtırmalıdır.

Madde 25- Dünya ekonomik gelişmesini daha ileriye götürmek için milletlerarası toplum, özellikle gelişmiş üyeleri, kalkınmakta olan ülkeler arasında en az kalkınmış olanların, denizde



kıyası olmayıp kalkınmakta olan ülkelerin, mahsus ihtiyaç ve problemlerine, bunların mahsus zorluklarını yenmek ve böylece ekonomik ve sosyal gelişmelerine katkıda bulunmak amacıyla, özel bir dikkat göstereceklerdir.

Madde 26- Ekonomik, sosyal ve kültürel sistemlerindeki farklılıklara bakmaksızın, bütün Devletlerin, müsamaha içinde ve bir arada bulunma ve barış içinde bir arada yaşama ve farklı ekonomik ve sosyal sistemi olan Devletler arasında ticareti kolaylaştırmak görevi vardır. Milletlerarası ticaret, kalkınmakta olan ülkeler yararına genelleştirilmiş, müteakabiliyete dayanmayan ve ayırım yapmayan kolaylıklara hâle gelmeksizin, karşılıklı yarar, adil menfaat ve birçok kayırlan millet muamelesinin karşılıklı teatisi esasına göre yürütülmelidir.

Madde 27- 1. Her Devlet, dünyanın görünmez ticaretinin nimetlerinden her yönüyle yararlanma ve bu ticaretin genişlemesine iştirak etmek hakkına sahiptir.

2. Verimlilik ve karşılıklı ve hakça menfaat esasına dayalı, dünya ekonomisini genişleten, görünmez dünya ticareti, bütün Devletlerin müşterek hedefleridir. Kalkınmakta olan ülkelerin dünyanın görünmez ticaretindeki rolü yukarıdaki amaçlarla tutarlı bir şekilde geliştirilmelidir ve kuvvetlendirilmelidir; bunu yaparken de kalkınmakta olan ülkelerin özel ihtiyaçlarına özel bir dikkat gösterilmelidir.

3. Bütün Devletler, kalkınmakta olan ülkelerin görünmez ticaret işlemlerinden yabancı döviz kazanma kapasitesini artırma çabalarında, her bir kalkınmakta olan ülkenin potansiyeline ve ihtiyaçlarına uygun bir şekilde ve yukarıda zikredilen hedeflerle tutarlı olarak, bu ülkelerle işbirliği etmelidir.

Madde 28- Bütün Devletlerin, kalkınmakta olan ülkeler için adil ve hakça ticaret şartlarını geliştirmek için, bunların ihracat fiyatlarında ithalat fiyatlarına nisbetle, üreticilerin emeğinin karşılığını veren ve üretici ve tüketiciler için adil olan bir tarzda, düzeltmeleri temin etmede işbirliği yapmalıdır.

Bölüm III

Milletlerarası Topluma Karşı Müşterek Sorumluluklar

Madde 29- Milli yetki ötesindeki deniz yatağı ve okyanus tabanı ve toprak altını olduğu gibi, Sahanın kaynakları da, insanlığın müşterek mirasıdır. Genel Kurul'un 2749 (XXV) sayılı ve 17 Aralık 1970 tarihli kararında kabul ettiği ilkeleri esas alarak bütün Devletler Sahanın araştırılması ve kaynaklarının işletilmesinin münhasıran barışçı amaçlar için olmasını ve oradan sağlanacak menfaatlerin bütün Devletler arasında hakça paylaşılmasını, bunu yaparken kalkınmakta olan ülkelerin menfaat ve ihtiyaçlarını dikkate almalarını sağlayacaklardır; Sahaya ve kaynaklarına uygulanan ve kendi hükümlerine işlerlik kazandıracak uygun milletlerarası mekanizmayı da içeren bir milletlerarası rejim, genellikle kabul edilmiş, evrensel karakterde bir milletlerarası anlaşma ile kurulacaktır.

Madde 30- Şimdiki ve gelecek nesiller için çevrenin korunması, muhafazası ve geliştirilmesi bütün Devletlerin sorumluluğudur. Bütün Devletler kendi çevre ve kalkınma politikalarını bu sorumluluklara uygun şekilde tesis etmeye çaba gösterecektir. Bütün Devletlerin çevre politikaları kalkınmakta olan ülkelerin şimdiki ve gelecekteki kalkınma potansiyelini geliştirmeli ve tersine etkilememelidir. Bütün Devletler yetki ve kontrolleri içindeki faaliyetlerin diğer Devletlerin çevrelerine veya milli yetkileri dışındaki alanlara zarar vermemesini temin etme sorumluluğunu



taşıır. Bütün Devletler çevre alanındaki milletlerarası normları ve nizamları inkişaf ettirmede işbirliği etmelidir.

Bölüm IV

Son Hükümler

Madde 31- Bütün Devletlerin, kalkınmış ülkelerin refahı ile kalkınan ülkelerin büyüme ve gelişmeleri arasındaki yakın karşılıklı ilişkiyi ve bir bütün olarak milletlerarası toplumun refahının, onun kurucu unsurlarının refahına dayandığı dikkate alarak, dünya ekonomisinin dengeli genişlemesine katkıda bulunma görevi vardır.

Madde 32- Hiçbir Devlet, başka bir Devletin egemen haklarının kullanılmasını zayıflatmak için onu icbar edecek ekonomik politik veya diğer herhangi bir tipteki tedbiri kullanamaz veya bunların kullanılmasını teşvik edemez.

Madde 33- 1. Bu Şart'ta yer alan hiçbir hüküm Birleşmiş Milletler Şartı'nın hükümlerini veya o Şart gereğince yapılan işlemlere nakise getirecek veya onları hükümden düşürecek şekilde yorumlanmayacaktır.

2. Yorumlarında ve uygulanmalarında, bu şartın hükümleri birbiriyle karşılıklı olarak ilişkilendirilecek ve her bir hüküm diğer hükümlerin bütünü içinde yorumlanacaktır.

Madde 34- Devletlerin Ekonomik Hakları ve Görevlerine Dair Şart'ta yer alan bir konu Genel Kurul'un 30'uncu oturumunun gündemine kazınacak ve ondan sonra da her beş oturumdan birinin gündemine kazınacaktır.

Bu şekilde Şart'ın sistematik ve şumullü bir şekilde incelenmesi sağlanacak ve uygun tedbirler tavsiye edilecektir. Bu inceleme hem sağlanan gelişmeyi, hem de gerekli hale gelecek iyileştirme ve ilaveleri kapsayacaktır.

Bu inceleme bu Şart'ın dayandığı prensiplerle ilgili bütün ekonomik, sosyal, hukuksal ve diğer bütün faktörlerin inkişafını dikkate alacaktır.